

Achtergrondinformatie voor de docent

Waar is Zonnie? is een **voorleesverhaal** van kinderboekenauteur Mireille Geus in samenwerking met de Anne Frank Stichting. Het verhaal wil kinderen indirect kennis laten maken met mensen met verschillende achtergronden, en vooroordelen bestrijden.

Bij het verhaal zijn prachtige illustraties gemaakt door Sanne te Loo, die in een **digibordpresentatie** zijn af te spelen tijdens het voorlezen. De illustraties zijn licht geanimeerd om het verhaal tot leven te brengen en de onderwerpen op een ongedwongen manier bespreekbaar te maken.

Tip

Laat het filmpje zien aan de leerlingen om ze warm te maken voor de lessenserie. Het is belangrijk om vooral een verhaal te vertellen, zonder de onderwerpen vooraf niet al te veel bloot te geven.

Leerdoelen

Via het verhaal:

1. maken leerlingen indirect contact met mensen met verschillende achtergronden;
2. zien ze een positieve vriendschap ontstaan tussen kinderen met onderlinge verschillen;
3. en denken ze mogelijk na over hun eigen negatieve vooroordelen, of vooroordelen die leven in hun eigen omgeving.

Aan de hand van de opdrachten:

4. leren leerlingen over de werking van een eerste indruk en stereotypen;
5. leren ze woorden te geven aan hoe de ander eruitziet en wat de ander doet en wil, en ontdekken ze daarin overeenkomsten en verschillen tussen mensen;

6. worden ze zich bewust van hun eigen negatieve vooroordelen en leren ze over discriminatie en de gevolgen daarvan voor elkaar;
7. ontwikkelen ze manieren om hun eigen en de belangen van anderen te behartigen, en ook om uitsluiting, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen;
8. leren ze empathische vermogens, dat hun stem gehoord wordt en dat de ander ook een stem heeft.

VOOR WIE

leerlingen groep 5/6 PO
(Nederlands,
Burgerschap, Mens en
Maatschappij)

VOORLEESTIJD

ca. 10 min.
per hoofdstuk

DUUR

OPDRACHTEN

ca. 20 min. per opdracht

VERHAALTHEMA'S

vriendschap,
samenleven

OPDRACHT- ONDERWERPEN

eerste indruk,
stereotypen,
vooroordelen en
discriminatie

BOUWSTENEN BURGERSCHAP

identiteit, diversiteit,
solidariteit, demo-
cratische cultuur
en denk- en
handelswijzen

VORM

een lessenserie met
1 voorleesverhaal
(= 5 hoofdstukken),
10 korte opdrachten
(voor en na het
voorlezen)
en 1 geanimeerde
digibordpresentatie
(tijdens het voorlezen)

NODIG

digibord,
voorleesverhaal,
werkbladen, scharen,
pennen, potloden
en/of stiften

Lesopzet

Deze lessenserie bestaat uit vijf lessen. Elke les bestaat uit een voorleeshoofdstuk en één of twee opdrachten (zie leidraad). De opdrachten zijn gebaseerd op het didactisch model (1) denken, (2) uitwisselen en (3) delen.

1. De leerling maakt zelfstandig de opdracht (denken).
2. De leerlingen bespreken de antwoorden met elkaar (uitwisselen).
3. De leraar vraagt een van de leerlingen in een tweetal of groepje om hun antwoorden aan de klas te presenteren (delen).

Leidraad

	Hoofdstuk 1 In de lift	Hoofdstuk 2 Bij Dwayne thuis	Hoofdstuk 3 Op zoek naar Zonnie	Hoofdstuk 4 Een Reuzebelangrijke dag	Hoofdstuk 5 Verwachting
Stap 1	Inleidend filmpje laten zien	Terugblik H1	Terugblik H2	Terugblik H2	Terugblik H4
Stap 2	Opdracht 1A	Opdracht VOOR 2A	Voorlezen	Opdracht VOOR 4A	Voorlezen
Stap 3	Voorlezen	Voorlezen	Opdracht NA DEEL 1	Voorlezen	Opdracht NA 5
Stap 4	Opdracht 1B	Opdracht NA 2B	Opdracht NA DEEL 2	Opdracht NA 4B	

De opdrachten: vragen en antwoorden

Lees het verhaal en de opdrachten van tevoren goed door. De hele lessenserie kan ingezet worden tijdens een projectweek, maar kan ook elke week per hoofdstuk behandeld worden. Tips bij en antwoorden op de vragen uit de opdrachten zijn te vinden in het document '**Gouden tips**'. Zie daarvoor de aparte pdf.

Voorbeeld:

Deel werkblad 1A uit.

WERKTIJD

ca. 20 min.

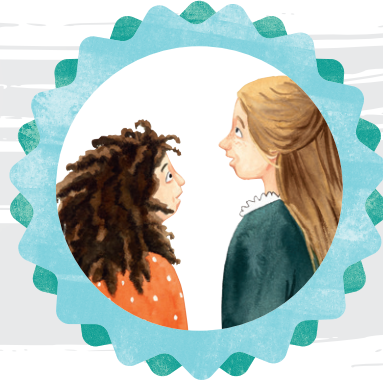
LEERDOEL

leerlingen leren hoe een eerste indruk werkt

Rechts staan altijd de instructies en tips.

Waar is Zonnie?

– Mireille Geus –

Voor je begint

Vragen bij scherm 1

1. Wat is er te zien op de kijkplaat?
2. Wie van de leerlingen woont er in een flat?
Of in een huis? Of anders?

Open scherm 1
op het digibord.

Deel werkblad 1A uit.

WERKTIJD

ca. 20 min.

LEERDOEL

leerlingen leren hoe een
eerste indruk werkt

Hoofdstuk 1

In de lift

Voorleestijd: ca. 10 min.

Lees nu
hoofdstuk 1 voor.

Blijf op scherm 1
op het digibord.

1

Ijs, ijskoud ijs, dat zou nu lekker zijn. Buiten is het verschrikkelijk warm en ik moet met de lift naar het huis van Dwayne. Hij is met zijn familie op vakantie en ik doe al bijna een week een Reuzebelangrijke Taak.

Dwayne zit bij me in de klas, maar nu even niet. Het is meivakantie en het is al dagen verschrikkelijk warm.

De hele dag denk ik aan ijs eten, en als mijn moeder thuis is, schaaft ze ijs van een groot blok uit de vriezer, schaaft ijs. Dat hebben we van Dwayne en zijn ouders geleerd en ik mag net als hij steeds een andere smaak siroop voor erbovenop kiezen.

Voor morgen hebben we ijs uit de supermarkt waar mijn moeder werkt, van alle soorten wat. Dat wordt een zalig kleurenfeest.

Maar eerst moet ik dus in de warme lift van de vierde naar de achtste verdieping, want lopen is nog warmer. Ik druk op het knopje en wacht.

Mijn flat is de leukste flat. Dat is alleen al omdat ik op de vierde verdieping woon, met mijn moeder in een huis vol planten. Mijn vader en moeder zijn sinds een halfjaar gescheiden, maar we zien hem nog vaak. Mijn moeder wilde eigenlijk niet uit elkaar – volgens mij hoopt ze nog steeds dat hij op een dag gewoon weer bij ons woont. Ze zegt steeds: ‘Er is plaats in ons huis, in ons hart en aan onze tafel.’

Naast mijn flat staan nog drie andere flats. Elke flat is acht verdiepingen hoog en in al die huizen op die verdiepingen wonen mensen uit alle landen van de wereld. Heel veel Nederlanders, natuurlijk, en Duitsers en Belgen en mensen uit andere landen van Europa. Maar ook uit Syrië, Iran, Irak, Turkije, Marokko, Kameroen, Eritrea. Allemaal prachtige woorden die in je mond voelen als dure bonbonnetjes.

Ik ben dol op lolly’s en op chocola en drop. Maar ook op warm eten, pizza, broodjes shoarma, roti en Mexicaans.

De liftbel pingt, en als de deuren openschuiven zie ik een meisje dat ik niet ken. Ze heeft zwart haar, een enorme bos, en ze zal ongeveer negen zijn, een paar jaar jonger dan ik. Ze staart naar haar schoenen. Misschien heeft ze geen zin om te praten.

Ik druk op het cijfer acht; de deuren gaan dicht. Ik kijk ook naar beneden, naar mijn slippers, en zeg niets.

Eigenlijk heb ik altijd wel zin om met iedereen te kletsen. Net als mijn moeder in de supermarkt – ze vindt de tijd veel sneller gaan als ze met de klanten kan praten over eten en drinken. Ze weet ook precies wie er een baby krijgt, wanneer iemand naar de dokter moet, of gaat verhuizen. Als we samen de straat op gaan, kunnen we maar beter geen haast hebben, want iedereen maakt een praatje.

Plotseling stopt de lift. Niet op een verdieping, maar ergens tussen de zesde en de zevende in. Zomaar midden in de lucht.

Dat gebeurt zo vaak. Je weet nooit wanneer. Het maakt niet uit of je er met twee of met zes mensen in staat, of je stilstaat of springt. Soms stopt de lift opeens en moet je allemaal rustig wachten tot meneer Polski komt.

Behalve nu. Het meisje in de lift schiet naar voren en probeert de deuren te openen. Met alle kracht die ze heeft duwt en trekt ze eraan. ‘Help!’ schreeuwt ze terwijl ze me met een verwilderde blik aankijkt. Haar stem slaat over. ‘Help!’ krijst ze. ‘Ik wil eruit! Nu! Nu!’

2

‘Help!’ schreeuwt het meisje en ze duwt tegen de deuren. ‘Ik moet eruit! Nu!’

‘Rustig,’ zeg ik, ‘doe maar even rustig.’ Ik laat mijn stem zakken – dat doet mijn moeder ook als ik in paniek ben – en zet een stap in haar richting. Ze is gestopt met duwen tegen de deuren, maar jammert hoog en luid.

‘Je moet echt stoppen,’ zeg ik en ik zet weer een stap in haar richting.

Ze begint weer aan de deuren te trekken. Haar adem jaagt hoorbaar door haar longen.

Open scherm 2
op het digibord.

Open scherm 3
op het digibord.

Open scherm 4
op het digibord.

‘We kunnen op het alarmknopje drukken,’ zeg ik. ‘Dan komt meneer Polski straks, de conciërge.’ Ik sta nu vlak achter haar en sla mijn armen stevig om haar heen. ‘Rustig maar,’ zeg ik zacht. ‘Geen zorgen. Ik beloof je dat het goed komt. Jouw probleem is ook mijn probleem.’

We staan dicht tegen elkaar aan – onder mijn arm voel ik haar hart in haar borstkas bonken en haar ademhaling wordt iets rustiger. Ik blijf haar stevig vasthouden, ruik de geur van haar haren, warm hooi en wilde bloemen.

‘Gaat het?’ vraag ik. ‘Ben je rustig?’

‘Ja,’ zegt ze. ‘Ik heet Meryem. Jij?’

‘Renske,’ zeg ik. Ik heb geleerd om iemand bij het kennismaken een hand te geven en in de ogen te kijken, maar het lijkt me beter om Meryem nog even vast te houden. Het is warm. We plakken samen een beetje. Ik heb best trek in iets.

‘Wat ben jij lang,’ zegt Meryem.

‘Ik ben ook al bijna twaalf,’ zeg ik. ‘Morgen al.’

‘Morgen?’

‘Ja.’

‘Ik ben elf jaar en zes maanden,’ zegt Meryem.

Dan ben jij klein, denk ik, maar dat is niet leuk om te denken. Gelukkig zegt Meryem niet: wat ben jij dik. Dat zeggen veel andere kinderen wel tegen me.

‘Je ruikt lekker,’ zeg ik. Ik laat haar los en zoek in mijn zakken naar iets eetbaars. Niks.

‘Ik ken een mop,’ zegt Meryem. Ze begint ’m te vertellen, in goed Nederlands, met maar een klein accent.

Het is een heel goeie mop. Ik leun tegen de muur van de lift en hou mijn buik vast, zo erg moet ik lachen.

Meryem moet weer om mij lachen en ik om haar lach. Ze lacht hoog – ik denk dat voor dit lachen het woord ‘kirren’ is bedacht. Ze kirt.

3

We zitten al zeker een uur te wachten op meneer Polski. Meryem heeft me verteld dat ze net is verhuisd: ze woonde eerst in het noorden van het land, maar ze zijn naar de Randstad gekomen voor het werk van haar vader. Ze vertelde dat ze vijf moppen uit haar hoofd kent en die heeft ze me geleerd. Nu ken ik ze ook. Mijn moeder zal ze leuk vinden en gaat ze vast weer doorvertellen aan haar klanten. Straks kent iedereen in de wijk dezelfde moppen. Misschien alleen die vieze niet.

‘Zal ik nog een keer op de knop drukken?’ vraagt Meryem.

Ik knik.

Ze drukt heel lang op de rode knop waar ALARM bij staat, haar vinger wit door haar kracht.

‘Hallo?’ zegt de stem van meneer Polski. ‘Wat nu weer?’

‘We zitten nog steeds vast in de lift, meneer Kowalski,’ zeg ik snel. Ik weet dat meneer Polski sneller komt als we zijn echte naam gebruiken en als hij een bekende stem hoort.

‘Ik wil eruit!’ roept Meryem. Ik hoor opeens weer paniek in haar stem.

Open scherm 5 op het digibord.

Meneer Polski zucht. 'Met hoeveel zitten jullie vast?'

Heel snel denk ik na. 'Drie,' jok ik.

'Allemaal kinderen?' Meneer Polski houdt niet zo van mensen, heeft hij me weleens verteld. Kinderen zijn ook mensen, dus daar is hij ook niet dol op, al vindt hij die wel makkelijker om mee om te gaan, omdat hij als volwassene gewoon de baas over ze is.

Op dieren is hij ook al niet dol, maar je kunt een hond en een kat weggagen, muizen vangen en schimmel wegspuiten. Hij houdt meer van dingen, van spullen, want die kunnen stukgaan en dan kan hij ze maken.

'Nee,' lieg ik. 'Mevrouw Van der Dongen is er ook.'

Mevrouw Van der Dongen heeft altijd haast. Als we bij haar aanbellen om te vragen of ze kinderpostzegels wil kopen, doet ze meteen de deur dicht, omdat wij het maar zijn, onbelangrijk. Mevrouw Van der Dongen vindt: tijd is geld. Ik denk dat tijd gewoon tijd is en geld gewoon geld.

'Mevrouw Van der Dongen?' vraagt meneer Polski. 'Bent u daar?'

Ik knijp mijn neus dicht en ga heel dicht bij de gaatjes staan die het geluid uit de lift naar meneer Polski brengen. Ik stel me mevrouw Van der Dongen voor, met haar keurige bloesjes en haar alsof ze elke week bij de kapper zit. 'Jazeker!' zeg ik een beetje deftig.

Meryem houdt haar hand voor haar mond.

'Goed,' zegt meneer Polski. 'Ik ga mijn best doen voor u.'

Als de verbinding verbroken is, leg ik Meryem uit dat alle kinderen van de flat meneer Kowalski meneer Polski noemen.

'Hij vindt dat zelf niet leuk,' zeg ik, 'dat we hem zo noemen.'

'Is dat niet onaardig?' vraagt Meryem.

'Hij hoort het meestal niet.'

Daarna vertel ik haar haar eigen moppen, om haar af te leiden.

We weten niet of meneer Polski meteen naar de flat is gekomen en de lift heeft gemaakt omdat mevrouw Van der Dongen erin zit, of dat de lift het gewoon weer is gaan doen. Want soms is dat zo.

Hoe het ook zit, de lift komt ineens weer in beweging en glijdt naar de achtste. Meryem en ik stappen opgelucht uit.

'Hier ga ik nooit meer in!' roept Meryem, en ze steekt haar tong uit naar de lift als de deuren zich weer sluiten.

Ik doe gezellig met haar mee.

'Heb jij wat te eten bij je?' vraag ik.

Meryem schudt haar hoofd. 'Wat ga jij nu doen?' vraagt ze en ze gaapt. 'Wij zijn dus net verhuisd en ik vind deze vakantie echt lang duren. Ik wilde kijken in hoeveel tellen de lift naar de bovenste verdieping ging. En dan wilde ik daarna naar beneden rennen om te kijken of ik sneller was.'

'Een wedstrijdje met de lift?'

Meryem knikt.

'Ik ga naar het huis van Dwayne,' zeg ik. Ik haal de sleutel van zijn huis tevoorschijn, die aan een koord om mijn nek hangt.

'Dwayne. Wat is dat voor naam?' vraagt Meryem.

‘Gewoon, Dwayne,’ zeg ik. ‘Hij zit bij mij in de groep. Hij is niet thuis en ik verzorg..’

‘Hij is niet thuis?’

‘Dat zeg ik.’

‘Mag ik mee?’ vraagt Meryem, maar het is geen vraag. Ze loopt mee naar Dwaynes voordeur, wacht tot ik die open heb gemaakt en stapt het halletje in.

‘Schoenen uit!’ roep ik.

‘Zijn ze moslim?’ vraagt Meryem.

Ik schud mijn hoofd. ‘Gewoon netjes.’

Als ik op blote voeten naar binnen loop en naar het balkon kijk, gaan mijn nekharen overeind staan, wat meestal betekent: er is een Groot Probleem. Een Reuzeprobleem, in dit geval.

Nabespreking hoofdstuk 1

Suggesties

1. Wie vertelt het verhaal? Renske of Meryem?
2. Renske vindt dat Meryem een klein accent heeft. Wat is een accent? Zou Meryem hetzelfde over Renske kunnen denken?
3. Wie heeft er weleens vastgezet in de lift? Hoe voelde dat?
4. Welke bijnaam krijgt meneer Kowalski van Renske? Wat vindt meneer Kowalski daar zelf van, denken jullie?
5. Bij binnenkomst moeten de schoenen uit. Meryem vraagt aan Renske of Dwayne moslim is. Waarom zou ze dat vragen? Moeten bij jullie thuis de schoenen uit? Wat zijn jullie gewoontes?

Deel werkblad 1B uit.

LEERDOELEN

leerlingen leren over verschillen en overeenkomsten tussen mensen en denken na over wat je verbindt met je vrienden

Voor je begint

Blik kort terug op de vorige les. Stel de volgende vragen:

1. Wat weten jullie nog van hoofdstuk 1?
2. Wat hebben jullie van de opdrachten geleerd?

Deel werkblad 2A uit.

WERKTIJD

ca. 20 min.

LEERDOEL

leerlingen maken een creatieve opdracht over hun eigen identiteit

Open scherm 6 op het digibord.

Hoofdstuk 2

Bij Dwayne thuis

Voorleestijd: ca. 10 min.

4

Hopelijk zijn de haartjes in mijn nek voor niets overeind gaan staan. In de keuken van Dwayne vul ik een extra drinkfles en pak ik het stalen bandje om 'm vast te maken aan de kooi. Met deze hitte moet Zonnie goed drinken.

Zonnie is de Vlaamse reus van Dwayne. Het is een mannetje en hij is konijngrijs – dat is de echte naam van zijn kleur voor dit soort konijnen. Hij weegt bijna zeven kilo en zijn oren staan rechtop en zijn twintig centimeter lang. Zonnie is heel lief en gezellig en laat zich graag aaien.

Dwayne kreeg Zonnie van zijn oom, vlak voor hij op meivakantie ging. Dat was een beetje onhandig, maar soms zijn ooms dat.

Je kunt Zonnie geen huisdier noemen, want dat is hij niet. Hij woont op het balkon. Hij is een balkondier.

'Wonen zij hier?' vraagt Meryem, en ze wijst op de foto in het halletje waar Dwayne op staat met zijn ouders, die alle twee hun politie-uniform dragen.

'Ja, dat is Dwayne met zijn ouders, op hun werk.'

'Waar komt Dwayne vandaan?'

'Gewoon uit Nederland.'

'Ja?' Het klinkt alsof ze me niet gelooft.

'Zijn opa en oma komen uit Suriname.'

'O, die van mij uit Turkije! Hij mist ze zeker ook best vaak?'

Open scherm 7 op het digibord.

Ik heb geen idee. En ook geen ruimte in mijn hoofd over.

‘Werken ze allebei bij de politie?’

‘Ja.’ Ik kan veel praten, maar soms juist niet. Mijn nekharen staan nog steeds overeind. Ik weet dat er iets verschrikkelijk mis is met Zonnie.

‘Ik ga nu mijn Reuzebelangrijke Taak doen,’ zeg ik. Als ik grapjes blijf maken, hoef ik misschien niet te huilen. Meryem begrijpt mijn grapje met dat ‘reuze’ alleen niet – ze weet niet dat Dwayne een Vlaamse reus heeft. Maar grapjes uitleggen is nooit leuk.

‘Wat doe je?’ vraagt Meryem.

‘Water in een drinkfles,’ zeg ik.

‘Dat zie ik,’ zegt Meryem, ‘maar ik zie geen beest.’

‘Op het balkon,’ zeg ik net iets te kattig. Eigenlijk moet ik even wat eten, dan voel ik me meteen beter. ‘Sorry. Zonnie woont op het balkon. Hij is een balkondier.’

Meryem loopt naar het balkon, opent de deur, kijkt even en komt weer naast me staan, volgt hoe ik een schoon bakje uit de kast haal en bix pak, het droogvoer van Zonnie. ‘Bix’ en ‘niks’ lijken op elkaar als woord, maar die ene letter is voor Zonnie het verschil tussen leven of dood.

Ik voel de opluchting door me heen stromen. ‘Leuk is-ie, hè?’ vraag ik.

‘Het is zeker een klein beest?’

‘Hoe bedoel je?’

‘Ik zie ’m niet.’

Dus toch! Ik laat de spullen op het aanrecht staan en loop naar de openstaande balkondeur.

Het hok van Zonnie neemt de helft van het balkon in. Hij heeft een deel waar schaduw is en een deel dat nu in de volle zon staat, en overal ligt hooi. Om de dag maak ik alles schoon en zet ik hem even binnen in een kleine kooi terwijl ik alles uitmest.

Gisteren heb ik alles schoongemaakt, dus morgenochtend, ook al is het mijn verjaardag, doe ik het nog een keer, vlak voordat Dwayne ’s avonds thuiskomt.

‘Waar is-ie?’ vraagt Meryem.

Ik kijk in haar donkere ogen. Slik.

‘Ik weet het niet,’ zeg ik.

‘Je weet het niet,’ herhaalt ze. Dat maakt het nog erger.

‘Nee,’ zeg ik. ‘Zonnie is een konijn. Een enorm konijn. En toen ik gisteren wegging, zat hij nog in dit hok.’

‘En nu niet meer,’ zegt Meryem.

‘Nee.’

We staan naast elkaar in de deuropening en kijken naar het lege hok. In mijn hoofd is het nog leger.

‘Dit is verschrikkelijk,’ zeg ik.

‘Ja,’ zegt Meryem.

Morgen, op mijn verjaardag, komt Dwayne thuis. We zijn al ons hele leven lang vrienden, maar dit gaat hij niet leuk vinden. Hij wil me vast nooit meer zien.

Ik stap het balkon op en kijk nog eens goed, maar ik zie alleen een leeg hok. Geen enkele Vlaamse reus te bekennen. In geen enkele kleur. En er zit een opening in het gaas van zijn hok. Hoe kan dat nou?

Open scherm 8
op het digibord.

Open scherm 9
op het digibord.

Snel kijk ik op het balkon bij de burens rechts. Een oudere vrouw zit in een kleine bikini in de zon.

‘Hallo,’ zeg ik, ‘heeft u een konijn gezien?’

Ze schrikt niet, bedekt haar bikini ook niet en schudt haar hoofd. ‘Geen konijn gezien.’

Ik heb zelf genoeg gezien. Die kant kijk ik voorlopig niet meer op.

5

‘We moeten hem zoeken,’ zegt Meryem.

‘We moeten hem vinden,’ zeg ik.

Meteen kijk ik aan de andere kant op het balkon. Leeg. Op de lege kratten na, dan. Het hele balkon staat er vol mee. De bewoners kunnen waarschijnlijk niet eens meer van binnen naar buiten kijken.

‘Wat nu? Ik kan morgen niet tegen Dwayne zeggen dat ik niet weet waar zijn konijn is. Hij wil zijn konijn zo graag leren kennen.’

‘Ik hoop niet dat hij heel kwaad wordt,’ zegt Meryem.

‘Nee, waarom?’ vraag ik verbaasd. ‘Eerder verdrietig, toch? Misschien moet hij Zonnie echt missen.’

Meryem trekt een wenkbrauw op. ‘Ik bedoel,’ en ze wijst naar de foto, ‘hij is donker. Hij kan kwaad worden.’

‘Wat bedoel je?’ vraag ik. ‘Iedereen kan kwaad worden. Of zeg je wat ik denk dat je zegt?’

‘Ik weet niet,’ zegt Meryem. ‘Soms zeg ik maar wat, en ik zag het op het journaal.’

‘Je denkt toch niet écht dat iemands huidskleur iets met kwaad worden te maken heeft?’ Ik kijk haar nu heel verbaasd aan, alsof ze net heeft gezegd dat ze een vis is.

‘Nee, nee,’ haast Meryem zich te zeggen, ‘ik heb er gewoon niet over nagedacht, sorry. Wat ik zei was natuurlijk onzin.’

‘Grote onzin,’ vat ik samen.

‘Ja, stom,’ zegt Meryem en ze knikt. Ze schaamt zich, want ze gaat snel het balkon op, naar rechts, en ik roep: ‘Doe maar niet!’ Maar ze kijkt toch en krijgt een rood hoofd.

Ze loopt meteen naar binnen en moppert: ‘Bij ons op de verdieping doen ze zulke dingen niet.’

‘Woon je ook in deze flat?’ vraag ik opeens blij. Dat had ik eigenlijk best eerder kunnen vragen of bedenken. ‘Op welke verdieping?’

‘De vierde.’

‘Niet!’

Ze knikt.

‘Daar woon ik ook,’ zeg ik. ‘Welk nummer dan?’

Ze noemt het.

‘Ik woon aan de andere kant van het trappenhuis,’ zeg ik. ‘We zijn buurmeisjes!’

Heel even vergeet ik dat Zonnie weg is. Maar dan komt het weer dubbel zo hard binnen.

Zonnie is weg!

Open scherm 10
op het digibord.

LET OP:

Meryem gaat een negatief vooroordeel uitspreken. Het is belangrijk dat dat goed wordt nabesproken.

Dwayne komt bijna thuis!

Ik wil dat Dwayne blij is. Zonnie moet gevonden worden. Nu.

‘Ik weet niet wat jij doet,’ zeg ik, ‘maar ik ga Zonnie zoeken. Overal.’

‘Ik ook,’ zegt Meryem. ‘Jouw probleem is ook mijn probleem, buurmeisje.’

Ik slik en draai me om.

We zoeken overal in het huis van Dwayne. In alle kamers. We kijken eerst onder het bed in de slaapkamer van zijn ouders. Meryem neemt nog de tijd om naar de foto’s boven dat bed te staren, van Dwayne in voetbalkleding in het doel, maar ook zij merkt snel dat Zonnie niet makkelijk te vinden is. We rennen door het huis en roepen ieder, steeds harder: ‘Zonnie? Zonnie, waar ben je?’

In de badkamer zit er schimmel op het plafond, net als in de andere appartementen. In de leeggekomen huizen spuit meneer Polski het weg, maar verder is het overal; het komt altijd gelijk weer terug.

In de huiskamer draaien we alle kussens op de bank om, en we kijken overal achter. In de keuken begint mijn maag vanzelf harder te rommelen en ik denk: misschien heeft Zonnie ook wel trek.

Natuurlijk! Dat is het! We moeten hem lokken met wat lekkers. Dan komt hij wel.

Overal in huis strooien we wortels en radijsjes. Op het balkon leg ik de drie wortels die er het sappigst uitzien. ‘Zonnie?’ roep ik hoopvol.

We staan op het balkon en de zon brandt op ons lichaam. Ik kijk nog een keer op het balkon met de kratten. ‘Zal ik daar aanbellen?’ vraag ik.

Meryem knikt.

Dapperder dan ik me voel loop ik naar het halletje, trek mijn schoenen aan en ga de galerij op. Ik bel aan. Op het naambordje naast de deur staat KRAMER.

Na een hele tijd wachten gaat de deur een stukje open. Een man met een dikke buik en warrig haar kijkt me lodderig aan.

‘Hallo meneer,’ zeg ik. ‘Zit er misschien een konijn op uw balkon?’

De man draait zich zonder iets te zeggen om en ik blijf wachten voor de open deur. Net als ik denk dat hij niet meer terugkomt, staat hij weer voor me. Hij schudt zijn hoofd en sluit zijn deur.

Meryem doet de deur van Dwaynes huis voor me open en ik hoef niet eens nee te schudden. Mijn gezicht zegt genoeg.

In de woonkamer hoor ik de oude mevrouw met de te kleine bikini weer. ‘Hallo!’ roept ze hard. ‘Hallo meisjes!’

Ik loop naar het balkon en let erop dat ik alleen naar haar gezicht kijk.

‘Ik zag hier net wat wegschieten,’ zegt ze. ‘Ik weet niet wat, hoor. Maar er schoot zo iets, hup, die kant op.’ Ze wijst naar de ruimte onder de matglazen wand tussen de twee balkons.

‘We komen eraan!’ roep ik blij.

We hebben hem!

Open scherm 11
op het digibord.

Nabespreking hoofdstuk 2

Suggesties

1. Wat komen Renske en Meryem over elkaar te weten?
2. Dwayne komt uit Nederland. Renske heeft het idee dat Meryem dat niet doorheeft. Waarom denkt ze dat?
3. Kun je aan iemand zien waar hij of zij vandaan komt?
4. Kun je aan iemand zien waar hij of zij geboren is?
5. Meryem is bang dat Dwayne kwaad wordt, omdat ze denkt dat donkere mensen snel boos worden. Wat vind je van die uitspraak? Waarom zou Renske boos worden en Meryem zich schamen?

Start nu met opdracht 2B. Daar leer je meer over uitspraken als die van Meryem en hoe je ermee kunt omgaan. We noemen zulke uitspraken vooroordelen.

Deel werkblad 2B uit.

Voor je begint

Blik kort terug op de vorige les. Stel de volgende vragen:

1. Wat weten jullie nog van hoofdstuk 2?
2. Wat heb je van de opdrachten geleerd?

Hoofdstuk 3

Op zoek naar Zonnie

Voorleestijd: ca. 10 min.

6

Gelukkig heeft de buurvrouw nu een shirtje over haar bikini aangetrokken. Aan twee muren in de woonkamer hangt een groot beeld. Op haar balkon staat een klapstoel, er ligt een tijdschrift, kokosolie. Op een tafeltje staat een glas water.

Ik vraag: 'Mag ik ook wat water?'

Ze haalt het en in één teug drink ik het glas leeg. Het helpt een beetje tegen het hongergevoel.

'Wil jij niet?' vragen we tegelijk aan Meryem, maar die schudt haar hoofd.

'Het mag, hoor,' zegt de buurvrouw. Ze vertelt dat ze iets wits in haar ooghoek zag bewegen.

'Iets wits?' vraag ik. 'Weet u dat zeker?' Ik vraag me af of je konijngrijs ook wit zou kunnen noemen.

'Nou ja,' antwoordt de vrouw, 'er zijn maar weinig zekerheden.' Ze staart naar een beeld aan de muur.

'Hoe groot?'

De buurvrouw houdt haar handen op een afstand ongeveer zo groot als alleen Zonnies oren.

'Het konijn is zo groot,' zeg ik en ik spreid mijn armen.

We kijken op haar balkon naar rechts, naar het balkon van haar burens. De ramen en deuren zijn dicht, de gordijnen ook. Zonnie is nergens te zien. Ik hoop echt dat Dwayne gewoon vrienden met me wil blijven.

'Dank u wel,' zeg ik, en we gaan weer naar de galerij en bellen bij haar burens aan,

Open scherm 12
op het digibord.

met de dichte gordijnen. TAHIRI staat er op het naambordje. We denken niet dat er iemand thuis is, dus ik vind het niet erg dat Meryem heel lang op de bel drukt.

‘Hallo,’ zegt een mevrouw, en ze glimlacht heel lief naar ons. Ze draagt een lange jurk en heeft een hoofddoek om, maar het ziet er niet uit alsof ze het warm heeft. Een heerlijke kookgeur dringt mijn neus binnen. Mijn maag begint meteen weer te knorren.

‘Hallo,’ zegt Meryem. De vrouw en Meryem glimlachen naar elkaar.

‘Mogen we even op uw balkon kijken?’ vraag ik. ‘Het balkondier van mijn vriend Dwayne is weggelopen, een Vlaamse reus. En we willen even zeker weten dat hij niet op uw balkon zit.’

De vrouw kijkt ons heel vriendelijk aan en zegt: ‘Hallo.’

Meryem en ik kijken elkaar verbaasd aan.

‘Uw balkon,’ zegt Meryem, langzaam en duidelijk. ‘Mogen we daar even op kijken?’

‘Hallo,’ zegt de vrouw opnieuw – ze lacht nog vriendelijker dan net. Ze ziet eruit alsof je haar alles kunt vertellen. Dus dan moet het juist voor haar moeilijk zijn om in een land te leven waar ze niemand begrijpt en waar ze niet verstaan wordt. Ze kent maar één woord Nederlands en volgens mij draagt ze het als een gouden ring.

‘Hallo,’ zeg ik en ik buig een beetje naar haar. De vrouw doet precies hetzelfde terug, dus we knikken nog een keer en lopen door naar de volgende deur.

Als we bij het volgende huis aanbellen, beginnen er binnen twee of drie honden te blaffen. Maar er doet niemand open, dus misschien is er niemand thuis.

Voor het raam hangen een paar bordjes. Op één staat: BUITENLANDERS NIET WELKOM.

‘Wat stom!’ zegt Meryem.

Dat vind ik ook.

Op een ander: AAN DE DEUR WORDT NIET GEKOCHT, en op weer een ander: HIER WAAK IK.

Als ik Zonnie was, zou ik niet graag op het balkon van deze mensen willen zitten. De honden klinken alsof ze ons willen opeten, willen verscheuren.

In sommige landen eten ze hond.

In andere landen eten ze konijn.

In ons land, bijvoorbeeld.

7

De burens rechts van de blaffende honden doen de deur op een kiertje open. We zien haast niet met wie we praten. Totdat Meryem opeens een paar woorden in een andere taal zegt. Meteen gaat de deur verder open – er staat een meneer met donker haar.

‘Welke taal praat je?’ vraag ik aan Meryem.

‘Beetje Turks,’ antwoordt ze, en ze praat verder met de meneer.

Als de man na een hele tijd praten lacht, doen zijn ogen niet mee.

Opeens zegt Meryem tegen mij: ‘Ik ga even binnen kijken,’ en ze zet een stap naar voren.

Ik loop achter haar aan, maar de man houdt me tegen.

Meryem trekt haar schoenen uit op de mat en zet ze op de galerij. ‘Hij wil alleen mij binnenlaten,’ zegt ze zacht en ze kijkt me niet aan. ‘Ik ben zo terug.’

De deur valt achter haar dicht. SAHIN staat er op het naambordje. Ik wacht en ik kijk

op mijn telefoon en zie een bericht van mijn moeder. Ze moet overwerken en ik mag iets uit de vriezer halen. Nu begrijp ik ineens waarom ik zo'n trek heb! Het is al ver voorbij etenstijd.

De deur zwaait weer open en ik kijk naar Meryem. Ze schudt haar hoofd.

Pech van Zonnie. Maar ik vind het eigenlijk veel belangrijker dat Meryem weer naast me staat. Dat alles goed met haar is.

'Je weet toch wel dat je nooit bij vreemde mensen naar binnen moet gaan?' zeg ik. 'Je weet toch dat dat gevaarlijk kan zijn?'

Meryem knikt.

'Waarom mocht ik eigenlijk niet mee?'

'Hij vertrouwt Nederlanders niet,' zegt Meryem.

'Wat?'

'Hij kent ze niet en wil ze niet in zijn huis hebben,' legt ze uit.

Meryem is alweer op weg naar de volgende voordeur, de volgende bel. Op het bordje ernaast staat BROUWER.

Een man met een nors gezicht doet de deur open. 'Wat had die buurman van mij allemaal te zeggen?' broemt hij.

'Heeft u een konijn op uw balkon gezien?' vraag ik.

'Dat is een goeie,' zegt hij en hij lacht gemaakt. 'Haha.'

'Ik meen het,' zeg ik.

'Kom dan maar kijken,' zegt hij en hij opent de deur.

We willen samen naar binnen lopen, maar hij houdt Meryem tegen. 'Ik laat geen buitenlanders in mijn privévertrekken,' zegt hij.

'Maar Meryem is gewoon Nederlands!' roep ik. 'En ik ga niet alleen bij u naar binnen.'

'Maar wel bij hem?' Meneer Brouwer maakt een schouderbeweging in de richting van de deur van meneer Sahin. 'Je mag even op mijn balkon kijken. Jij alleen.'

Ik kijk hem sprakeloos aan.

'Ik meen het,' zegt hij.

Meryem en ik wisselen een blik. Wat moet ik doen? Alleen naar binnen gaan? De gok nemen?

'Kunt ú niet even op uw balkon gaan kijken?' piep ik.

Hij gooit de deur hard voor onze neus dicht. Maar na een tijdje komt hij weer tevoorschijn. 'Ik heb gekeken,' zegt hij, 'maar ik zeg het alleen als jullie zeggen waarom je wel bij hem en niet bij mij binnen wilt komen.'

'Oké,' zeg ik. 'Omdat zij net alleen naar binnen ging. En omdat we best weten dat we dat niet moeten doen, alleen bij iemand naar binnen gaan die we niet kennen, wilden we het nu niet nog een keer verkeerd doen.'

'Dus het heeft niets met mij te maken?' vraagt meneer Brouwer.

Meryem en ik schudden tegelijk ons hoofd.

'Oké,' zegt hij. 'Oké, dan. Er zit geen konijn op mijn balkon.'

8

We bellen aan bij alle mensen op de galerij van Dwayne. Als hij morgen thuiskomt, wil ik alleen zijn witte tanden zien, zijn blije lach.

Meneer De Vries stelt ons trots voor aan zijn echtgenoot. Als we hem een hand hebben gegeven, zoeken ze samen met ons hun hele huis grondig door.

Meneer en mevrouw Van der Wielen lopen in rondjes achter elkaar aan. Ze zijn oud en gebogen, mevrouw legt haar naaiwerk en vergrootglas weg en meneer pakt er een zaklantaarn bij. Hij zegt steeds: 'Ik zie niets,' en dan zegt mevrouw: 'Ik ook niet.' Dan kijkt meneer ietsje verder en zegt hij weer: 'Ik zie niets,' en dan zegt mevrouw weer: 'Ik ook niet.' Meryem en ik lopen een paar rondjes mee, maar gaan daarna snel weer verder.

Mevrouw Hakvoort vertrouwt niemand, niet eens zichzelf. Ze gaat drie keer heen en weer naar haar balkon om te kijken of ze een Vlaamse reus ziet.

Soms kunnen we via het balkon van de ene buurman precies op het balkon van de andere buurman gluren. Uiteindelijk blijven er daardoor maar twee appartementen over waar we niet op het balkon kunnen kijken, en waar ook niet open wordt gedaan. De huizen zitten naast elkaar en het ene huis is het laatste van de rij.

'Zullen we meneer Polski vragen of hij ons kan helpen?' stel ik voor. Ik weet dat hij een sleutel heeft waarmee hij in alle huizen kan. Dat weet niemand, denkt hij, maar hij vertelt het geheim aan iedereen.

Meryem knikt. We lopen samen terug naar de lift en ik druk op de knop.

Als de lift er is, stapt Meryem niet in. 'Je weet dat ik daar nooit meer in ga,' zegt ze. 'En ik ben er ook nog eerder, met de trap.'

'Niet,' zeg ik.

'Wel,' zegt ze. 'Wedden? Als ik win, gaan we bij mij thuis eten.'

Dat lijkt me meer iets voor als ik win. Maar ik steek mijn duim omhoog en stap in de lift.

Voor de zekerheid maak ik een tussenstop op de zesde verdieping, zodat ik zeker weet dat we lekker bij Meryem gaan eten. Zou haar moeder het ook altijd goedvinden als er iemand mee wil eten? Net als mijn moeder?

Als de deur op de begane grond opengaat, staat Meryem lachend op me te wachten. 'Ik win, want ik sta hier al eeuwen! Wat is die lift langzaam!'

Meneer Polski zit niet in zijn conciërgehok; hij is al vrij. Op de deur hangt een briefje met een telefoonnummer dat we kunnen bellen als er een noodgeval is. Zou dit een noodgeval zijn? Dwayne kan niet zonder Zonnie. Ik niet zonder Dwayne. Maar ik durf toch niet te bellen.

Mevrouw Post van de derde verdieping drukt op het knopje van de lift. Als ze Meryem ziet, snuift ze.

'Tot zo! We gaan smullen,' zegt Meryem, en ze loopt weer naar de trap.

Ik stap de lift in met mevrouw Post.

Als de deur dicht is, vraagt mevrouw Post: 'Waarom ga je daarmee om?'

'Met de lift, bedoelt u?' vraag ik, en ik denk aan eerder vandaag, toen Meryem en ik samen vastzaten. Met de lift omgaan is inderdaad moeilijk.

Ik druk op vier.

Als ik uitstap en de liftdeur binnen dichtgaat, steek ik mijn voet uit om de deur open te houden en kijk ik mevrouw Post aan. 'Ik zou willen dat u ook zo'n aardige vriendin had.'

De mond van mevrouw Post valt open.

Rustig haal ik mijn voet weg. Ik loop glimlachend de mooiste verdieping van de flat op.

9

Bij Meryem thuis ruikt het heerlijk – haar vader en moeder staan in de keuken. Hij roert in een pan; zij draagt een spijkerbroek en rommelt wat in een kastje.

'Kijk, mam, pap,' zegt Meryem. 'Dit is mijn vriendin, Renske.'

'Hallo,' zegt haar vader, 'welkom.' Hij roert verder.

'Dank u,' zeg ik. 'Hallo mevrouw.' Ik loop naar haar toe.

De moeder omhelst me.

Meryem lijkt op haar moeder; hetzelfde dikke donkere haar, dezelfde kleur ogen, ongeveer even groot, alleen heeft haar moeder een paar moedervlekken op haar gezicht die Meryem niet heeft.

Ik stuur mijn moeder een berichtje om te laten weten dat ik bij mijn nieuwe vriendin eet. Ik noem het huisnummer en zeg dat ze Meryem heet en heel aardig is. En haar vader en moeder ook.

Het eten dat ze maken kost veel tijd, net als de rijsttafel die mijn moeder soms maakt. Haar vader heeft zijn volle aandacht erbij. Het wordt later en later en we zitten aan tafel in de keuken en de moeder van Meryem vertelt dat ze zo blij is met deze flat. Dat hij zo heerlijk ruim is, dat ze het uitzicht zo geweldig vindt, dat het in het noorden ook fijn was om te wonen, maar dat de familie hier dichterbij woont, dat Meryem zo'n leuke school heeft gevonden, ze noemt de naam, en ja, het is mijn school, ze komt in mijn groep, over een paar dagen al. Het is ontzettend fijn allemaal, en toch gaat het ook een beetje langs me heen.

Dat komt doordat ik honger heb – ik val zowat flauw. En het komt denk ik ook doordat ik me zorgen maak over Zonnie en over Dwayne en onze vriendschap.

Maar als we eindelijk gaan eten, met het broertje van Meryem erbij, vergeet ik Zonnie en Dwayne even. Het eten ruikt heerlijk, nee, meer dan dat: het ziet er zalig uit en als ik een hap neem, smaakt het hemels. Ik wil onthouden wat het is, zodat ik het nog een keer kan eten in mijn leven. Het zijn Turkse groenten met yoghurt en gehakt. Gevulde aubergines en filodeeghapjes met witte kaas.

De vader stopt een grote hap in zijn mond. Met zichtbaar plezier kauwt hij op zijn eten. 'Wij zijn Nederlanders, maar we eten nog wel vaak Turks,' zegt hij. 'Hutspot moeten we nog leren lekker te vinden.'

Ik eet en eet en eet... tot ik weer aan Zonnie en aan Dwayne denk en ik naar huis wil.

Nabespreking hoofdstuk 3

Suggesties

1. Wie eet er weleens bij een vriend of vriendin? Eten ze daar hetzelfde als thuis? Hoe vind jij het om bij anderen te eten? Wat is het meest bijzondere gerecht dat je bij anderen hebt gegeten? Eet je graag eten uit een ander land?
2. De familie van Meryem eet nog graag Turks eten. Waarom zouden ze dat nog zo lekker vinden? Wie eet er ook vaak eten dat je opa en oma altijd maakten?
3. Mevrouw Tahiri spreekt geen Nederlands. Ken jij iemand die geen Nederlands spreekt? Hoe kun je met diegene praten? Hoe zou jij je voelen als jij de taal van een land niet sprak?
4. Voor het raam van de burens van mevrouw Tahiri hangen bordjes. Op één bordje staat: BUITENLANDERS NIET WELKOM. Wat vinden jullie daarvan? Welke dingen zorgen ervoor dat je ergens liever niet aanbelt?
5. Meryem wordt door meneer Sahin binnengelaten, maar Renske niet. Wat vinden jullie daarvan? Hoe zou dat kunnen komen?
6. Vervolgens laat meneer Brouwer geen buitenlanders in zijn vertrekken, zegt hij. Wat vinden jullie daarvan? Mag je daar een verschil in maken?
7. Meneer Brouwer denkt dat Meryem een buitenlander is, terwijl ze in Nederland geboren is. Wanneer is iemand een buitenlander? En mag je een buitenlander anders behandelen dan een Nederlander?

Start nu met opdracht 3A. Deze opdracht gaat over het conflict tussen meneer Brouwer en meneer Sahin.

Deel werkblad 3A uit.

WERKTIJD
ca. 20 min

LEERDOEL

leerlingen zoeken naar overeenkomsten en bedenken oplossingen om twee mensen met elkaar te verbinden.

Open scherm 13 en 14 op het digibord.

WERKTIJD
ca. 30min

LEERDOEL

leerlingen leren luisteren naar elkaar en praten over negatieve vooroordelen en discriminatie.

Na opdracht 3A verdeel je de klas in groepjes van vier. Voer nu opdracht 3B uit.

Voor je begint

Blik kort terug op de vorige les. Stel de volgende vragen:

1. Wat weten jullie nog van hoofdstuk 3?
2. Wat heb je van de opdrachten geleerd?

Deel werkblad 4A uit.

WERKTIJD

ca. 20min

LEERDOEL

eerlingen leren over
verschillende vormen
van discriminatie.

Hoofdstuk 4

Een Reuze- belangrijke dag

Voorleestijd: ca. 10 min.

Open scherm 15
op het digibord.

10

Zonnie. Ik word op mijn verjaardag met buikpijn wakker. Vandaag moet ik Zonnie vinden. Hoeveel uur nog? Het is bijna halfnegen. Nog twaalf uur, misschien minder, voordat Dwayne er is.

Mijn moeder komt mijn slaapkamer binnen. Ze houdt een hazelnootschuimgebakje in haar handen waarop twee kaarsen branden. 'Hieperdepiep, hoera, lieve schat!' zegt ze en ze geeft me een klapzoen. 'Je cadeau krijg je vanavond.'

Na het douchen heeft mijn moeder een feestontbijt gemaakt met het hazelnootschuimgebakje én havermoutpap én beschuit met gekookt ei. Ik eet er geen kruimel van, het lukt me gewoon niet.

'Wat is er, lieverd?' vraagt ze, en ik vertel haar alles wat er gisteren is gebeurd.

'Het gaat je wel lukken om Zonnie te vinden,' zegt ze uiteindelijk. Ze laat me dingen altijd zelf oplossen, maar Zonnie vinden is echt moeilijk. Toch is het fijn dat ze dat zegt. Mijn moeder heeft meer vertrouwen in me dan ik in mezelf. Als dat geen mooi cadeau is!

'Ik ga naar Meryem,' zeg ik, en ik sta op. 'Dan kunnen we verder met Zonnie zoeken.'

'Goed,' zegt ze. 'Ik ga koken. Ik heb een paar heerlijke recepten gevonden.'

Meryem scheurt stukken af van een plat brood en eet het met boter en feta met gedroogde walnoten en jam.

'Gefeliciteerd,' zegt ze. 'Je kijkt niet echt vrolijk.'

Ik slik om mijn tranen tegen te houden. Zonnie. Zonnie, waar ben je?

‘Ik wil zo snel mogelijk naar meneer Polski,’ zeg ik. ‘Die verjaardag komt wel. Of niet.’ Meryem propt nog snel een hap in haar mond voor we vertrekken. ‘Mag ik nog één ding vragen?’ vraagt ze.

‘Ja!’

‘Als meneer Kowalski graag bij zijn eigen naam wordt genoemd... Dat is toch zo?’

Ik knik.

‘Dan kunnen we dat toch gewoon doen? Kleine moeite, groot plezier.’

‘Daar zit wel wat in,’ geef ik toe.

11

Meneer Kowalski zit niet in zijn hok in onze flat, dat hij zelf zijn kantoor noemt, dus we gaan in de andere flats zoeken. In de gang bij flat twee ruikt het naar rijpe tomaten, maar geen meneer Kowalski. En het kantoor van flat drie is dicht.

Ik zucht. Het is weer zo warm vandaag, en nu moeten we in de brandende zon verder lopen.

We vinden hem in flat vier, onze eigen flat. Hij was eerder zeker even op een verdieping met iets bezig geweest.

‘Goedemorgen allerliefste meneer Kowalski,’ begin ik, en ik veeg het zweet van mijn voorhoofd.

‘Wat mot dat?’ broemt hij. ‘En wie is dat?’ Hij wijst op Meryem.

‘Dit is Meryem, zij woont ook in mijn flat,’ zeg ik. ‘U wilt mij vast graag helpen, want ik heb een groot probleem.’ Ik durf niet te zeggen dat het een Reuzeprobleem is, want er valt echt helemaal niets te lachen.

Ik leg hem alles uit, maar hij lijkt niet erg onder de indruk van mijn verhaal.

‘Waarschijnlijk zit dat beest allang weer in zijn hok,’ zegt hij.

Mijn hart maakt een sprongetje, want dat zou natuurlijk best kunnen. Op Dwaynes balkon liggen nog drie zalige worteltjes op Zonnie te wachten.

‘We gaan meteen kijken,’ zegt Meryem. ‘Dat zou fijn zijn, op Renskes verjaardag.’ De laatste drie woorden zegt ze met veel nadruk, alsof ze meneer Kowalski ermee wil betoveren.

‘Maar als het nou niet zo is, kunt u dan in die laatste appartementen op het balkon gaan kijken? Op de achtste?’ bedel ik.

‘Natuurlijk niet,’ zegt meneer Kowalski. ‘Ik heb ontzettend veel te doen en ik zou niet eens weten hoe ik in dat appartement kan komen.’

‘Met de sleutel die op alle deuren past,’ antwoord ik, en er valt een korte stilte. Het klinkt eigenlijk best goed, als een spannende film: *De sleutel die op alle deuren past*.

Alleen is dit geen film, maar echt.

‘Stel... dát ik zo’n sleutel zou hebben,’ zegt meneer Kowalski zuinig, ‘dan mag ik daar alleen gebruik van maken als het om een noodgeval gaat. Ik kan niet zomaar ergens binnenstampen. Stel je voor!’

Ik denk aan het droevige gezicht van Dwayne. ‘Dit is een noodgeval,’ antwoord ik.

‘Dat zeggen ze allemaal,’ zegt meneer Kowalski opeens kwaad. ‘Ga eerst maar naar Dwaynes huis en zoek nog maar een keer. Een konijn een noodgeval noemen, pffft.’

Open scherm 16 op het digibord.

Meryem rent al voor me uit naar onze flat.

Zonnie, ben je daar?

Alsjeblieft?

Ik druk op de liftknop om eerst thuis de sleutel van Dwayne te halen en daarna naar de achtste te gaan. Maar Meryem blijft in de ingang van onze flat staan – de glazen deuren gaan steeds voor haar neus open en dicht.

‘Wat is er?’

‘Zal ik...?’ vraagt Meryem. ‘Misschien is het goed om ook even... buiten, aan de achterkant... Het kan dat Zonnie gevallen... Eh, ik bedoel, hij kan...’

Ze kijkt me aan en mijn nekharen gaan overeind staan. Als ze deze zin niet afmaakt, dan ligt hij er niet.

‘Ik bedoel... Het balkon...’ zegt Meryem. ‘Eh, hij...’

Ik knik. Erger dan dit kan mijn verjaardag niet worden.

‘Ik kijk wel even alleen,’ zegt ze, en ze draait zich om, rent weg.

Het lijkt eindeloos te duren voor Meryem de hal weer in komt. Ze schudt haar hoofd.

‘Gelukkig,’ zucht ik, ‘gelukkig.’ ‘Gelukkig’ is eigenlijk een heel mooi woord. Als je het vaak zegt, word je vanzelf blij.

Ik druk weer op de liftknop.

‘Ik haal even thuis de sleutel,’ zeg ik. ‘Zien we elkaar op de achtste?’

Meryem knikt en loopt naar de trappen.

Als ik de galerij van Dwayne op loop, denk ik alleen maar: Zonnie, *please*, zit in je eigen hok. Alsjeblieft!

Binnen bij Dwayne trekken Meryem en ik onze schoenen uit en lopen we de kamer binnen. Eigenlijk is het meteen helder, maar we weten het zeker als we bij de deur van het balkon staan.

Door het raam zien we niets anders dan drie uitgedroogde wortels en nog steeds een leeg hok.

12

Als we de galerij weer op gaan, weet ik een paar dingen zeker. Zonnie is nog steeds kwijt. Hij is niet naar beneden gevallen. Meneer Kowalski wil niet helpen. En over een paar uur is Dwayne thuis. Die wil met zijn konijn knuffelen.

‘Wat nu?’ vraagt Meryem.

Hij kan eigenlijk alleen nog maar in die laatste twee huizen op de achtste verdieping zijn. Dus ik wijs naar het eind van de galerij en zeg: ‘Daar bellen tot ze opendoen. Zonnie is daar.’

Achter ons komt iemand op hakken de galerij op lopen. We draaien ons om en zien mevrouw Van der Dongen, die altijd ‘tijd is geld’ zegt – maar ze lijkt ons niet te zien. Ze stormt ons voorbij en belt aan bij Fayruz. Daar zijn we gisteren ook langs geweest, maar ook zij had Zonnie niet gespot.

Meryem belt bij het laatste appartement aan en ik bij het een-na-laatste. We verwachten niet dat er iemand open zal doen, net als gisteren, dus we houden onze

vinger op de bel alsof we er met secondelijm aan vast zitten.

Bij mij zwaait de deur opeens open en ik schrik.

‘Hallo,’ zegt een grote, donkere man met lange vlechten tegen me. ‘Wat kun jij bellen, zeg. Is er brand?’

‘Zoiets,’ mompel ik, en ik staar naar de man, die zeker twee meter lang is en bijna een deur breed. Hij staart terug.

Meryem is naast me komen staan en ook haar bekijkt hij uitgebreid. Ondertussen vertelt Meryem hem wat er allemaal aan de hand is.

‘Dus jullie willen op mijn balkon kijken?’ zegt hij als ze is uitgepraat. ‘Dat is prima.’ De man doet de deur wat verder open en we stappen naar binnen.

Opeens horen we fel getik van hakken.

‘Wat is hier aan de hand?’ vraagt mevrouw Van der Dongen. ‘Ik zie opeens deze twee meisjes bij u binnenstappen en ik weet niet of...’

‘Komt u ook maar verder,’ zegt de man alleen, en hij gaat ons voor naar de woonkamer, waar een prachtige vrouw op de bank zit met een pasgeboren baby op schoot.

Mevrouw Van der Dongen schiet op ze af en kraait opeens: ‘O! Wat mooi, wat prachtig!’ Ze staart verrukt naar het kindje. ‘U moet weten, ik ben zwanger, en ik heb zó’n zin om er net zo bij te zitten als u nu!’ ratelt ze. ‘Om gelukkig te zijn, met een baby!’

Mijn mond moet zijn opengevallen, want ik sluit hem weer.

De man doet de deur naar het balkon open en ik speur alles af.

Geen Zonnie.

Meryem heeft haar hoofd om de hoek van de glazen wand gestoken en kijkt bij de burens. ‘Ik zie iets!’ roept ze.

En als ik mijn hoofd om de hoek steek, zie ik het ook. Er beweegt iets achter een schot. Geen idee wat.

Het maakt zoveel geluid dat ik denk dat het wel iets groots moet zijn, wat erachter zit.

Ik denk, nee, ik weet zéker, dat het Zonnie is.

Eindelijk!

Eindelijk hebben we Zonnie gevonden!

Zonder aarzelen zwaai ik mijn been omhoog en duw ik mezelf op de rand van het balkon, op de balustrade. Daar zit ik dan, met mijn rug naar de afgrond en een glazen wand tussen mijn benen geklemd. De zon brandt op mijn rug.

Het is het stomste wat ik ooit in mijn leven heb gedaan. Ik merk het aan de verschrikte reacties van de grote man en de pas bevallen vrouw en aan mevrouw Van der Dongen en vooral aan Meryem – haar ogen zijn wijd opengesperd, haar mond staat open.

Maar het allermeeste merk ik het aan mijn eigen lichaam. Mijn nekharen staan allemaal overeind. Mijn handen zijn vochtig en houden het glas zo goed mogelijk vast; mijn benen klemmen tegen elkaar en trillen. Ik durf niet meer te bewegen. Geen millimetertje.

13

De eerste die weer wat kan zeggen is mevrouw Van der Dongen. 'Goed,' zegt ze.

'Nou...' zegt de grote man. "'Goed'" zou ik het niet willen noemen.'

'Durf je een beetje te draaien?' vraagt mevrouw Van der Dongen. 'Zodat je je armen om deze meneer kunt slaan en hij je ervan af kan tillen?'

'Nee,' zeg ik.

'Kun je dan een beetje schuin gaan zitten, zodat we je voorzichtig deze kant uit kunnen trekken?'

'Nee,' zeg ik. Dit is geen moment om veel te praten, vind ik.

'Mogen we je dan vastpakken en een beetje...'

'Nee!' roep ik.

'Ze is in paniek,' zegt mevrouw Van der Dongen tegen niemand in het bijzonder.

'Kunnen we je vader of moeder bereiken?' vraagt de man. Hij gaat naar binnen en pakt zijn telefoon van tafel.

Ik noem de cijfers van het telefoonnummer van mijn moeder op.

'Hallo,' zegt de man na een paar tellen. 'U spreekt met Forrester. U kent mij niet, maar...' Hij loopt de woonkamer verder in, tot hij buiten gehoorafstand is. Als hij even later het balkon weer op komt, zegt hij: 'Ze is onderweg.'

'Zal ik meneer Polsk... eh, meneer Kowalski ook halen?' vraagt Meryem.

'Goed idee,' zegt Forrester.

'Misschien moet ik hem even gaan halen,' zegt mevrouw Van der Dongen, en ze schikt haar blonde haar. 'Hij luistert, eh, wel goed naar me. Meestal.' Ze vertrekt direct.

Ondertussen zit ik met mijn rug naar de afgrond. Ik hoor alles, ik zie alles en toch lijkt alles in een soort mist verpakt te zijn. Alsof ik in een tunnel zit en de rest van de wereld niet.

Meryem loopt naar me toe, aait met haar pink heel even de buitenkant van mijn hand. Vlinderlicht. 'Ik weet een nieuwe mop,' zegt ze. 'Het is een vraag en hij is nogal flauw. Ik denk dat je er niet om moet lachen, dus je valt er niet door naar beneden. Anders zeg ik het antwoord meteen wel: tussen de drie en vijf jaar.'

'Wat is de vraag?'

'Waarom Nederlanders zo blij zijn als ze een legpuzzel binnen een halfjaar kunnen afmaken,' zegt ze. 'Omdat er op de doos staat: tussen de drie en vijf jaar.'

Ik glimlach flauw. Eergisteren kende ik haar nog niet en dat kan ik me niet meer voorstellen.

'Zullen we onze andere moppen weer vertellen? Jij begint,' zegt ze.

Nabespreking hoofdstuk 4

Suggesties

1. Zonnie is eindelijk gevonden! Hoe zou hij daar terechtgekomen zijn?
2. Renske hangt aan de balustrade van het balkon. Het is het stomste wat ze in haar leven gedaan heeft. Wie doet er ook weleens iets waar je achteraf spijt van hebt?
3. Meryem vraagt aan Renske om de bijnaam van meneer Kowalski niet meer te gebruiken. 'Kleine moeite, groot plezier.' Ben je het met Meryem eens?
4. Wat zou meneer Kowalski ervan vinden als hij die bijnaam niet meer hoort?
5. Worden er bij ons in de klas weleens bijnamen gebruikt? Wanneer is dat leuk? En wanneer is het vervelend?
6. En wordt er bij ons weleens iemand buitengesloten of gepest?
7. Renske en Meryem worden door veel burens geholpen. Weten jullie nog door wie? En wie wordt er in zijn eigen buurt ook weleens geholpen door de burens?

Deel werkblad 4B uit.

WERKTIJD

ca. 10 min

LEERDOEL

leerlingen denken na over hoe ze andere mensen kunnen helpen.

Voor je begint

Blik kort terug op de vorige les. Stel de volgende vragen:

1. Wat weten jullie nog van hoofdstuk 4?
2. Wat hebben jullie van de opdrachten geleerd?
3. Hoe hebben jullie andere mensen geholpen, de afgelopen week?
4. Hoe voelde het om anderen te helpen?
5. Hoeveel taakjes heb je kunnen uitvoeren?
6. Wie zou er de komende weken mee willen doorgaan?

Hoofdstuk 5

Verwachting

Voorleestijd: ca. 10 min.

14

‘Wat heb je nou gedaan, lieve schat?’ vraagt mijn moeder, en ze aait over mijn hand.

‘Wat dacht je nou? Twaalf jaar is mooi genoeg?’

‘En dat allemaal voor een beest!’ raast meneer Kowalski achter haar.

‘B-b-b-bang,’ bibber ik tegen mijn moeder. Naast mijn benen is nu ook mijn lip gaan trillen.

‘Het komt goed, lieverd,’ zegt ze. ‘Ik neem aan dat ze al geprobeerd hebben om je ervan af te halen?’

‘Ja,’ zeggen mevrouw Van der Dongen en ik tegelijk.

‘Goed, meneer Kowalski, dit is een noodgeval,’ zegt mijn moeder. ‘U gaat nu de woning hiernaast openmaken met uw looper, dan kunnen we zien of Zonnie daar zit. Dan gaan wij ondertussen verzinnen hoe we mijn lieve schat hier weg krijgen. Zo snel mogelijk. Op haar verjaardag.’

‘Mevrouw,’ zegt meneer Kowalski, en hij kijkt in mijn moeders ogen. ‘Ik kan niet...’

‘Steek je hand op als je denkt dat dit een noodgeval is,’ zegt mevrouw Van der Dongen.

Iedereen steekt zijn hand op, zelfs de baby, al helpt zijn moeder hem een beetje. Alleen ik niet, dat durf ik niet, dus ik zeg hard: ‘Ik!’

‘Al goed, al goed. Hier kan ik niet tegenop. Ik zal de deur open gaan doen,’ zegt meneer Kowalski geërgerd.

Even later roept hij vanaf het andere balkon, met een zachtheid in zijn stem die misschien nog nooit iemand heeft gehoord: ‘Nee, maar! Kijk nou!’

‘Wat is er?’ roept iedereen aan onze kant van het balkon.

‘Dat konijn is hier, hoor!’ roept hij. ‘Maar dit moeten jullie allemaal zelf zien. Dit is zo, eh... schattig? Ik laat jullie even binnen.’

‘Zonnie is terecht,’ juicht Meryem. ‘Je hebt hem gevonden vóór Dwayne thuis is, Renske. Kom op, we gaan kijken! Ontspan!’

‘Ik durf niet te bewegen,’ mompel ik.

‘Wil je niet verschrikkelijk graag Zonnie weer zien?’ vraagt Meryem.

‘Ja,’ zeg ik.

‘Laat deze grote, sterke meneer... eh, Forrester, je dan vastpakken en deze kant op trekken.’

‘Ja,’ antwoord ik.

15

‘Kijk,’ wijst meneer Kowalski als ik op het laatste balkon van de galerij sta.

Zonnie ligt in een houten sinaasappelkist achter het schot.

Met heel veel stro, hooi en ook wol om haar heen, in precies dezelfde kleur konijngruis als ze zelf is.

Want Zonnie is geen hij, Zonnie is duidelijk een zij, en half onder het hooi liggen een paar babykonijntjes – ze zijn kaal en hebben hun ogen dicht.

Ik hurk neer bij de kist. Aai Zonnie tussen haar grote oren. ‘Wat heb je nou gedaan?’ vraag ik. ‘Ben je daarom weggelopen? Was je hok niet goed genoeg om baby’s in te krijgen?’

Mevrouw Van der Dongen staat in de deuropening een traantje weg te pinken. ‘Zoo schattig, die baby’s,’ kirt ze.

‘Meryem!’ roep ik. ‘Meryem, kom snel kijken!’

Meryem stapt het balkon op. ‘O, wat mooi!’

De tijd staat stil, alleen wij en de konijnen bestaan, dat is de wereld. Maar het duurt niet lang.

Meneer Kowalski komt naast ons staan, duwt met zijn voet tegen de kist aan. Kucht. ‘We kunnen haar hier niet laten,’ zegt hij. ‘Dit huis is van mensen die geen konijn hebben. Die beesten... eh, die konijnen, die moeten hier weg.’

‘Ja, eens,’ zegt mijn moeder. ‘We moeten de kist verhuizen naar het balkon van Dwayne.’

Nu mijn moeder zijn mening deelt, komt meneer Kowalski in actie. Hij wil de kist voorzichtig optillen, maar ik zeg: ‘Dat doe ik.’

Iedereen loopt achter mij aan.

Voor de deur van het huis van Dwayne kijkt meneer Kowalski naar mij. ‘Zal ik de sleutel nog één keer gebruiken?’

Ik knik en hij opent plechtig de deur.

‘Schoenen uit!’ roep ik in de hal. Mijn slippers schop ik zonder te kijken weg.

Iedereen zet zijn schoenen in de hal: Forrester, zijn vrouw met de baby, mevrouw Van der Dongen, mijn moeder, Meryem en zelfs meneer Kowalski. Meryem doet snel

Open scherm 18
op het digibord.

Open scherm 19
op het digibord.

de balkondeur open en ik laat de kist in het hok zakken. Meneer Kowalski trekt wat aan het gaas van het hok en buigt het wat om, zodat het weer sluit. Hij is niet voor niets conciërge van alle vier de flats.

Meryem en ik knielen neer bij het hok en Zonnie begint meteen aan een uitgedroogde wortel, dus ik ga meteen naar de keuken en haal verse wortels en water en bix.

Het hok ga ik nu niet meer verschonen. Zonnie is er ook niet veel in geweest, dus het kan wel wachten tot Dwayne er is. Ik ben zo benieuwd naar zijn gezicht als hij ziet wat er tijdens zijn vakantie is gebeurd. Hij zal wel meteen naar me toe komen.

We kijken allemaal nog even naar het gezellige gezin op het balkon. De etende moeder, de drinkende kleintjes.

‘Ik krijg er trek van,’ zeg ik, en iedereen lacht.

‘Ja, het is maar één keer per jaar de verjaardag van deze prachtige meid!’ zegt mijn moeder. ‘Ik ben thuis allemaal lekkere dingen aan het maken. Hebben jullie zin om mee te eten? Jullie zijn allemaal welkom!’

Meneer Kowalski schudt eerst zijn hoofd. Daarna vraagt hij: ‘Hoe laat? Het zou eigenlijk best goed uitkomen.’

Mevrouw Van der Dongen zegt: ‘Ik ging net even langs bij mijn vriendin Fayruz. Mag zij ook mee?’

‘Tuurlijk,’ zegt mijn moeder.

‘Wij gaan naar huis,’ zegt Forrester. ‘Mijn vrouw en zoon hebben rust nodig. Maar komen jullie een keer op kraamvisite, zonder klimpartijen?’

Iedereen knikt, vooral mevrouw Van der Dongen.

Mijn moeder kijkt Meryem vragend aan.

‘Ik kom graag eten!’ zegt Meryem.

Ik sla mijn armen om haar heen. ‘Gelukkig, want als jij niet komt, is mijn verjaardag niet compleet.’

16

Die avond komt de moeder van Meryem haar brengen. Mijn moeder doet de deur open en de moeder van Meryem geeft mijn moeder een omhelzing.

‘Wil je binnenkomen?’ vraagt mijn moeder. ‘Wat drinken en eten?’

‘Graag een andere keer,’ zegt ze. ‘Maar wat gezellig is het hier!’ Ze wijst op de planten.

‘Ik woon hier graag,’ zegt mijn moeder. ‘Het is ruim, we hebben uitzicht en er wonen heel veel aardige mensen.’

De tafel heb ik al gedekt, voor alle mensen plus één. De blauwe stoel met de hoge leuning staat altijd voor mijn vader klaar – dat is zijn stoel.

‘Ik heb nog een cadeautje,’ zegt Meryem. Ze geeft me een mooi ingepakt pakje en er zit een zeepje in dat heerlijk ruikt. ‘Olijfzeep,’ zegt ze.

De bel gaat en meneer Kowalski staat voor de deur. Hij heeft zich omgekleed en ziet er opeens heel anders uit. Hij lijkt kleiner en hij is verlegen. ‘Kijk,’ zegt hij en hij duwt me een zakje dropsleutels in de hand. ‘Dan heb je ook wat sleutels die op alle deuren passen.’

Open scherm 20
op het digibord.

Voor ik hem heb kunnen bedanken gaat de bel weer. Het zijn mevrouw Van der Dongen en Fayruz, die een lange jurk en een hoofddoek draagt. Ze geven ons een hand.

Ik ga er een paar stoelen bij halen en mijn moeder krijgt hulp bij het groter maken van de tafel.

Als we allemaal zitten, geeft Fayruz me een geborduurde zakdoek en mevrouw Van der Dongen een spiegel. Fayruz begint te vertellen over een achternicht en haar man, en over dat zij ooit begonnen met twee konijnen maar dat er al snel een heel hok vol was. Ze kletst iedereen de oren van het hoofd, maar gezellig is het wel.

‘Wat eten we?’ vraagt Meryem op haar gemak.

‘Eerst harira, soep dus, met brood, en daarna taco’s met avocado of met rundergehakt,’ zegt mijn moeder. ‘En die taco’s mag je met je handen eten.’

Meryem begint te stralen, en als we beginnen met eten, proeft ze en zegt ze heel hard: ‘Zalig!’

Iedereen lacht en knikt en ik geloof niet dat ik ooit zo’n leuke verjaardag heb gehad.

17

Alleen mijn vader en Dwayne zijn er nog niet.

Als na een tijdje de bel gaat, weet ik zeker dat het mijn vader is. Maar ik heb het verkeerd, want het is Dwayne! En omdat er geen enkel nekhaartje overeind gaat staan, weet ik dat alles goed is.

‘Jonkies!’ roept hij, en hij lacht zijn witte tanden bloot. ‘Zonnie heeft gewoon jonkies gekregen! Wow! Volgens mij worden ze nu al helemaal gek van mijn geaai. O, wat geweldig!’ Hij slaat zijn armen om me heen en tilt me op. Daarna loopt hij blij de keuken binnen en knikt naar iedereen. Meryem krijgt een kleur.

Ik wijs op haar en zeg tegen Dwayne: ‘Dat is Meryem, onze nieuwe klasgenoot.’

Hij lijkt niet verbaasd dat er zoveel mensen zijn, en ook niet door Meryem. Volgens mij verrast niks hem meer na de kleintjes van Zonnie.

Dwayne geeft Meryem een hand en doet net alsof hij haar kleur niet ziet, zoals zij dat ook bij hem doet.

Ik haal er weer een stoel bij, al roept mevrouw Van der Dongen: ‘Dat is niet nodig – hij kan op die blauwe stoel.’

‘Die is van Renskes vader,’ legt mijn moeder uit. ‘Hij kan elk moment komen.’

Alsof het is afgesproken gaat de bel.

Mijn moeder doet open en zegt: ‘Je hoeft niet te bellen. Je hebt de sleutel van dit huis en van mijn hart al. Je kunt hier altijd binnenkomen.’

Mijn vader knikt en knuffelt mijn moeder.

‘Heeft onze dochter al gehoord wat ze krijgt, of nog niet?’ vraagt hij.

Mijn moeder schudt haar hoofd en draait zich om naar mij. ‘We hadden bedacht dat je morgen een cavia mocht uitzoeken bij de dierenwinkel,’ zegt ze, ‘maar nu Zonnie kleintjes heeft... Misschien wil je nog een paar weken wachten en dan een van haar kleintjes krijgen?’

‘Ja!’ roep ik meteen, en ik weet niet of ik het warm heb van de hitte of van blijdschap. ‘Ja, van Zonnie!’

‘Joehoe!’ gilt Dwayne. ‘Dat vind ik leuk, dan kan ik Zonnies baby hier altijd opzoeken. En dan krijg je van mij een drinkfles, net zo een als Zonnie. Ging het trouwens allemaal goed, het verzorgen?’

‘Heel goed!’ zeggen Meryem en ik tegelijk. En dat is ook echt zo.

Mijn vader en Dwayne krijgen ook een bord en beginnen te eten.

In de korte stilte die volgt zegt Meryem: ‘Ik weet een mop!’

Ze vertelt moppen tot we aan het ijs beginnen. Ijs in alle kleuren van de regenboog.

Heerlijk, ijskoud ijs.

Nabespreking hoofdstuk 5

Suggesties

1. Wie had verwacht dat Zonnie weer gevonden zou worden?
2. En wie is verrast dat Zonnie een meisje is?
3. Meneer Kowalski is in het verhaal best wel kortaf en bot. Totdat hij Zonnie ziet. Zijn er ook zulke dierenliefhebbers in de klas? Wie heeft er allemaal een huisdier?
4. Iedereen is welkom op de verjaardag van Renske. Dat vindt Renske geweldig. Waarom zou ze dat zo leuk vinden?
5. Wat vonden jullie van het verhaal?
6. Kijk naar de kijkplaat. Wie herken jij op de verjaardag van Renske?

Rond de les af met de laatste opdracht.

Deel werkblad 5 uit.